

MAAELUMINISTEERIUM

Aiandussektori tulevik ja võimalused

Madis Pärtel
Maaeluministeerium

Aiandusfoorum 2023
8.03.2023

Täna teemaks

- Aianduse hetkeseis
- Kuidas riik panustab sektori arengusse
- Kuidas edasi

Globaalsed trendid ja vajadused

Maailma rahvaarvu kasv jätkub

Põllumajanduse keskkonnamõju suureneb

Kliimamuutus mõjutab üha enam põllumajandust

Toitumise roll rahvatervises saab üha selgemaks

Tarbija muutub teadlikumaks ja nõudlikumaks

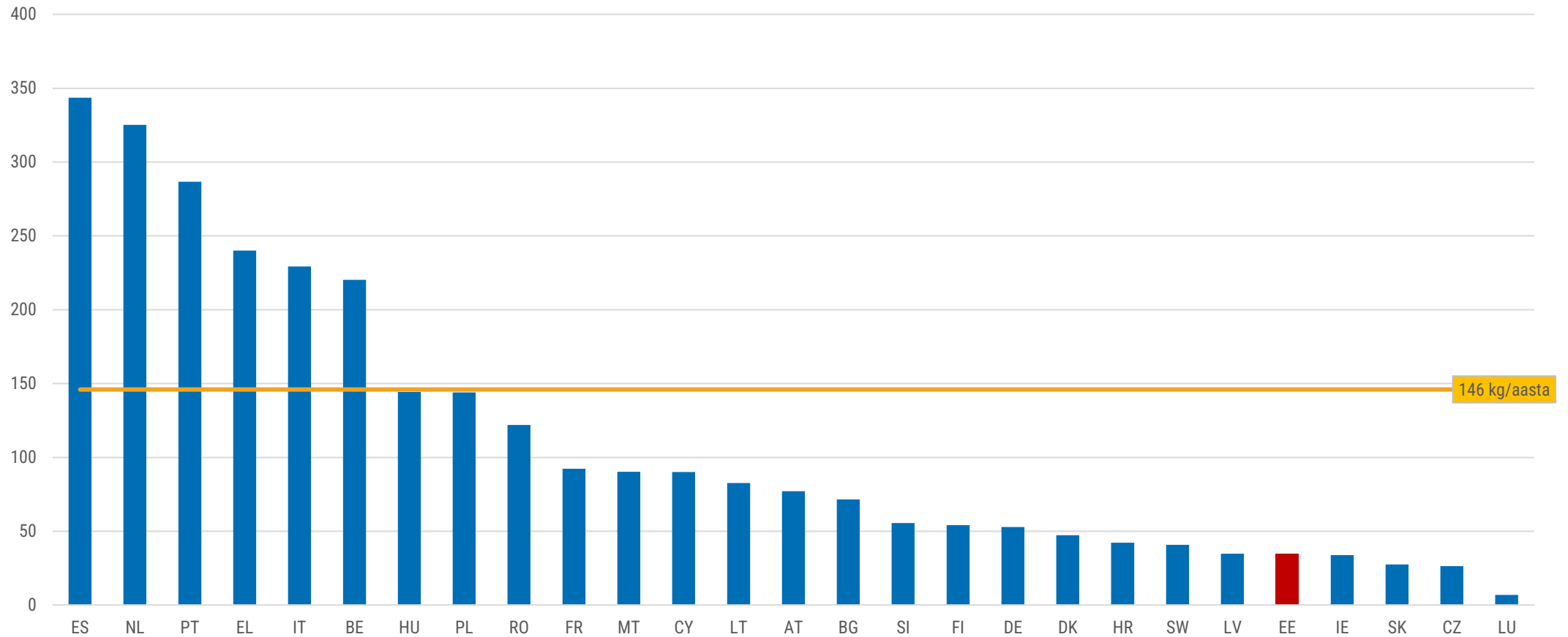
Tehnoloogiad arenevad

Kasvab lõhe tehnoloogiliselt ja/või ökoloogiliselt eesrindlike ja ülejäänud riikide vahel

Toidujulgeoleku ja varustuskindluse olulisus suureneb

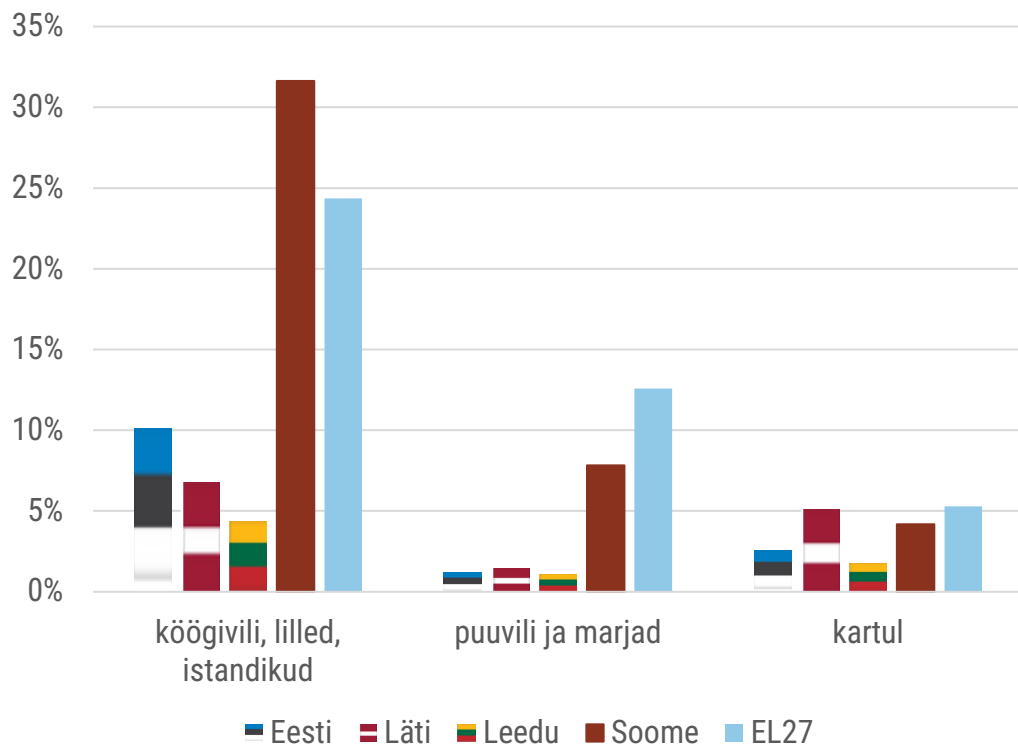

Köögiviljade toodang 2021

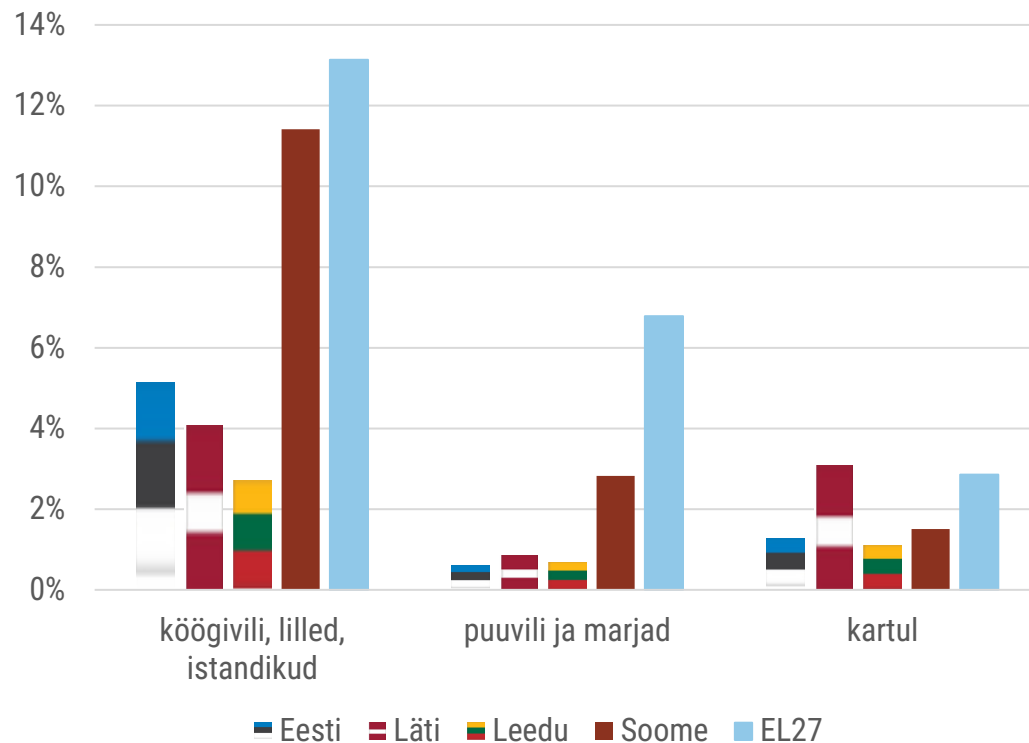

Aiandus ja kartul kogutoodangu väärtuses

Osatähtsus taimekasvatustoodangu väärtuses, 2020-2022 keskmine

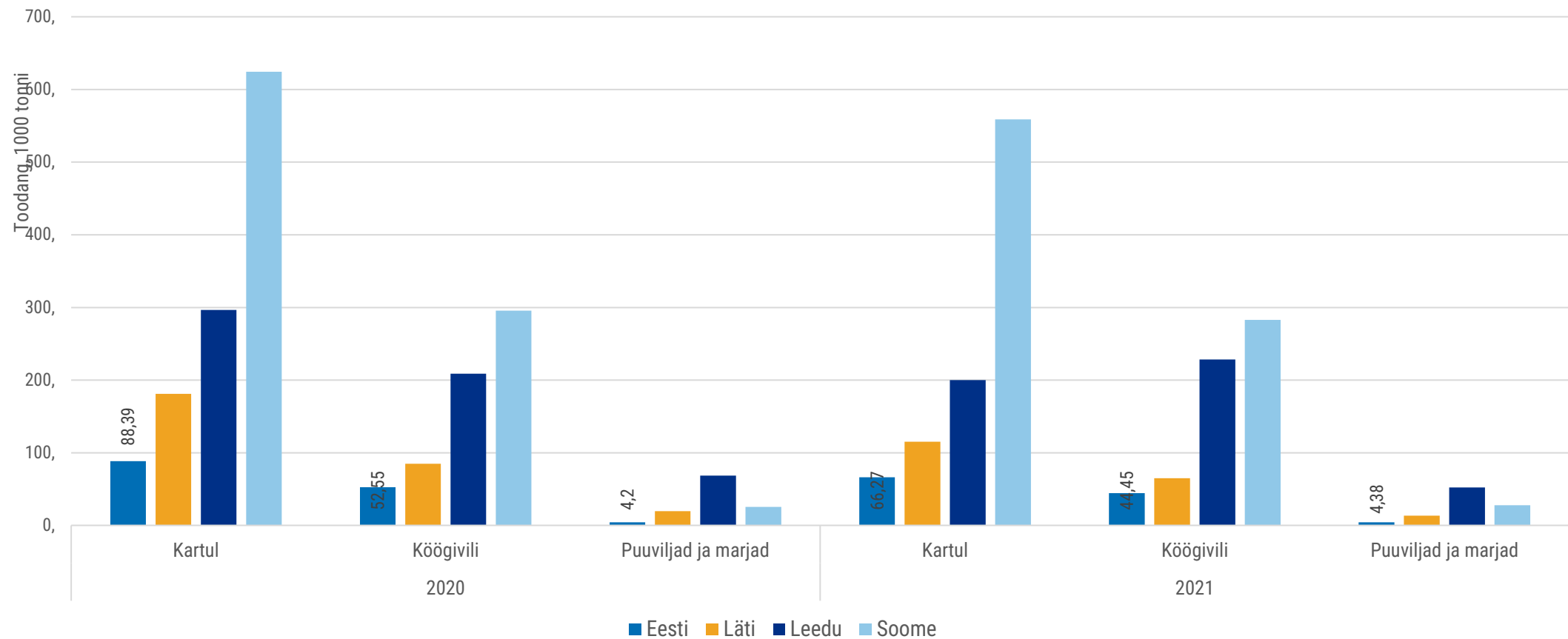

Osatähtsus põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtuses, 2020-2022 keskmine

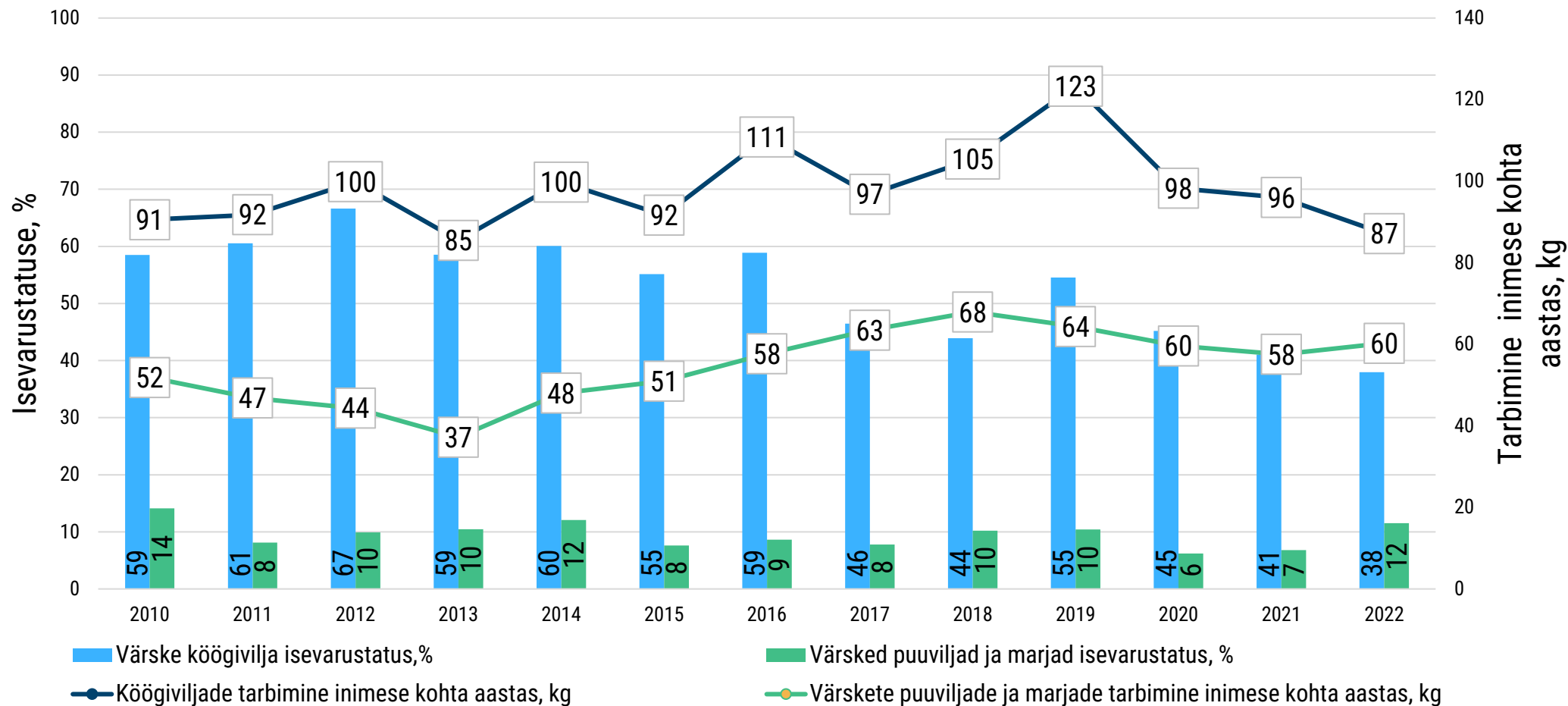

Soomes moodustab taimekasvatustoodang kogutoodangu väärtuses ca kolmandiku ning sh oluline osa katmikaiandusel **Lätis** ja **Leedus** moodustab taimekasvatustoodang kogutoodangust üle 60%, **Eestis** ca pool

Kartuli, köögiviljade, puuviljade ja marjade toodang 2020 ja 2021

Värske puu- ja köögivilja isevarustus 2011-2022

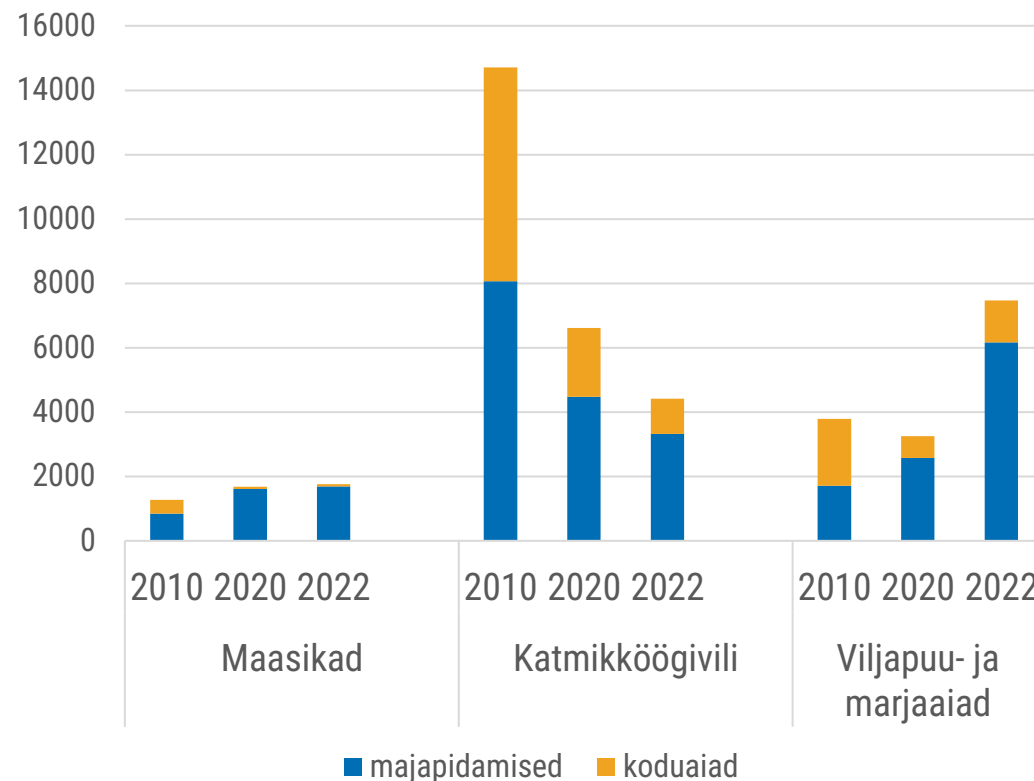
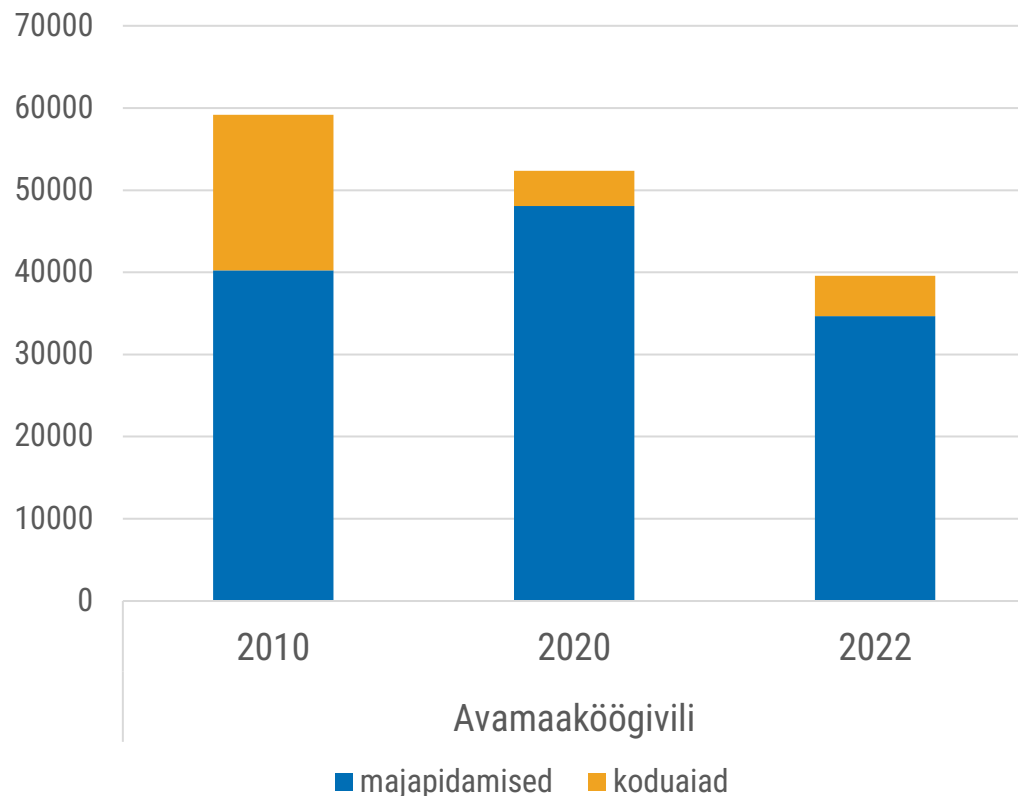

Aianduse struktuuri muutus

		Majapidamiste arv		Muutus 2020 -2010	Kasvupind, ha		Muutus (ha) 2020 -2010
		2010	2020		2010	2020	
avamaa	köögivilj, maasikad	2116	1461	-655	1943	2636	693
	lilled, ehistaimed	43	15	-28	20	10	-10
	puuvili ja marjad	1731	1063	-668	2550	3275	725
	puukool, muud püsikultuurid	183	99	-84	554	841	287
katmikala	köögivilj, maasikad	186	148	-38	30	34	4
	lilled, ehistaimed	52	13	-39	10	5	-5
koduaed		5727	3789	-1938	1280	692	-588

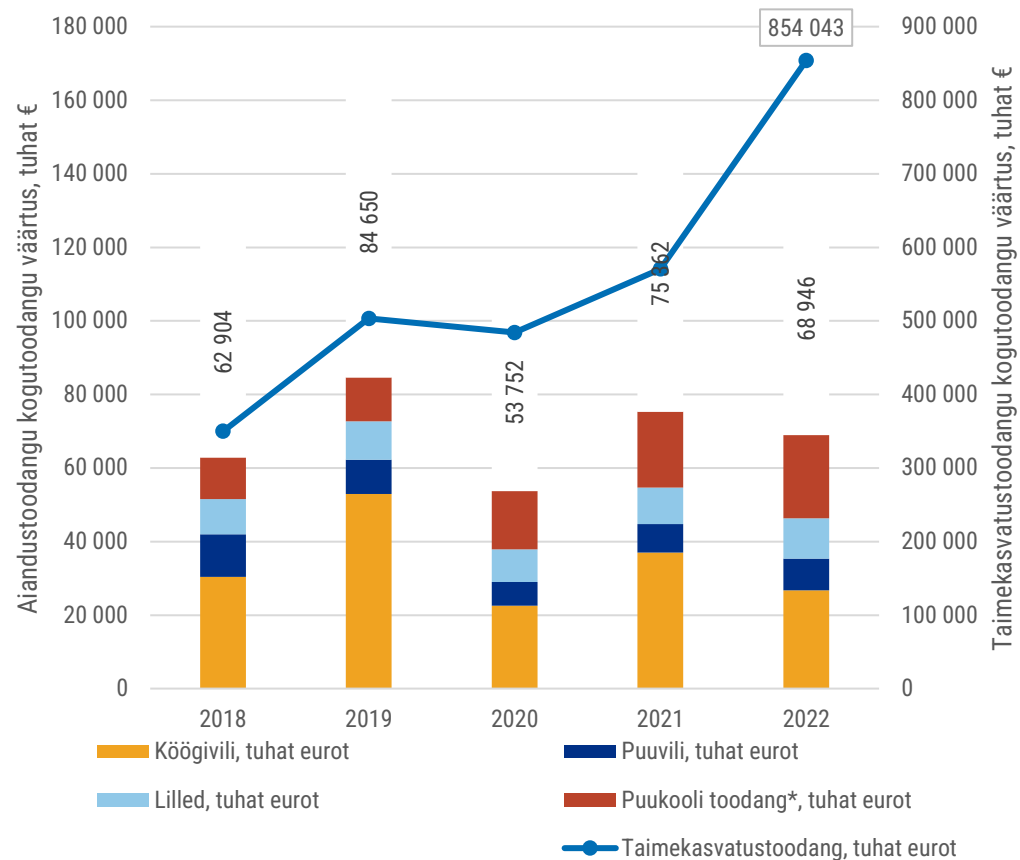
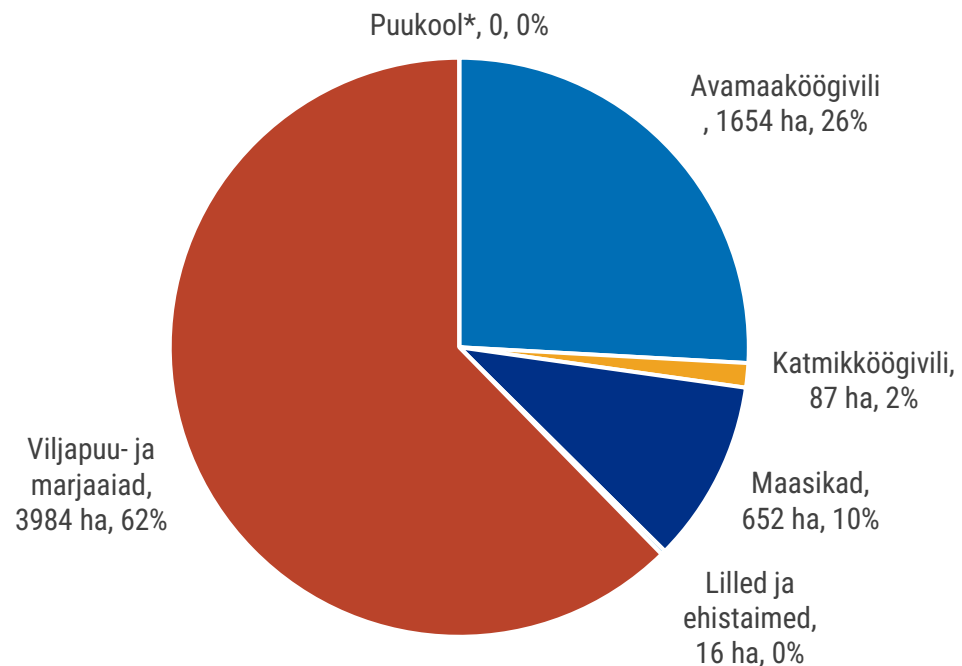
- Aiakultuure kasvatavate **koduaedade** arv on oluliselt vähenenud, koduaedade kasvupinna osatähtsus kogu aiakultuuride pinnas oli 2010. aastal 15%, kuid **2020. aastal 7%**
- Põllumajanduslike majapidamiste arv on oluliselt vähenenud, kuid kasvupinnad on 2020. aastal suuremad kui 2010. aastal (va lilled ja ehistaimed)

Aiandustoodangu koguse muutus

- Avamaaköögiviljade kogusest 2022. aastal moodustas **35% kapsas (13 664 t)** ja selle osatähtsus on suurenenud, **32% moodustab porgandi saak (12 554 t)** ja selle osatähtsus on vähenenud.
- Puuviljade ja marjade kogusaagist moodustab **õuna saak 2022. aastal 55% (4147 t)**

Kasvupinna struktuur ja kogutoodangu väärtus

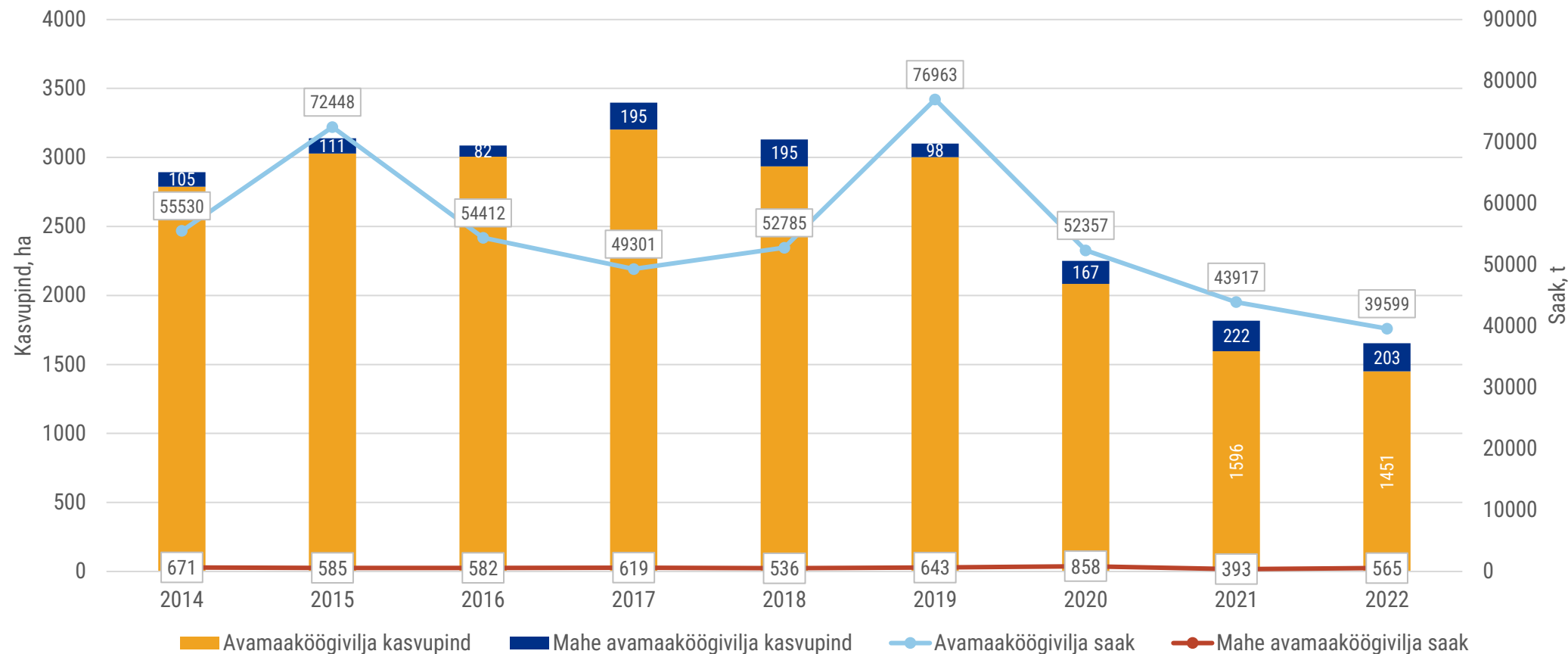
Keskmine aiandustootja Eestis

(FADN, 2021)

	FADN keskmine	21 - Aiandus katmikalal	22 - Aiandus avamaal	23 - Muu aiandus (k.a puukoolid)	36 - Puuvilja- kasvatus
Kasutatav põllumajandusmaa, ha	147,24	3,25	13,19	4,31	15,92
Kogutoodangu väärtus €/ha	1099	78 383	5 545	13 196	1 891
kogutoodangu ja kogukulude suhe	0,91	1,11	0,96	0,95	1,01
Netolisandväärtus €/ha	384	26 005	2044	3892	822
Netolisandväärtus €/töajõu aastaiühik	33 157	27 237	13 752	9231	20 208
Toetused (va investeeringutele) €/ha	266	529	980	605	475

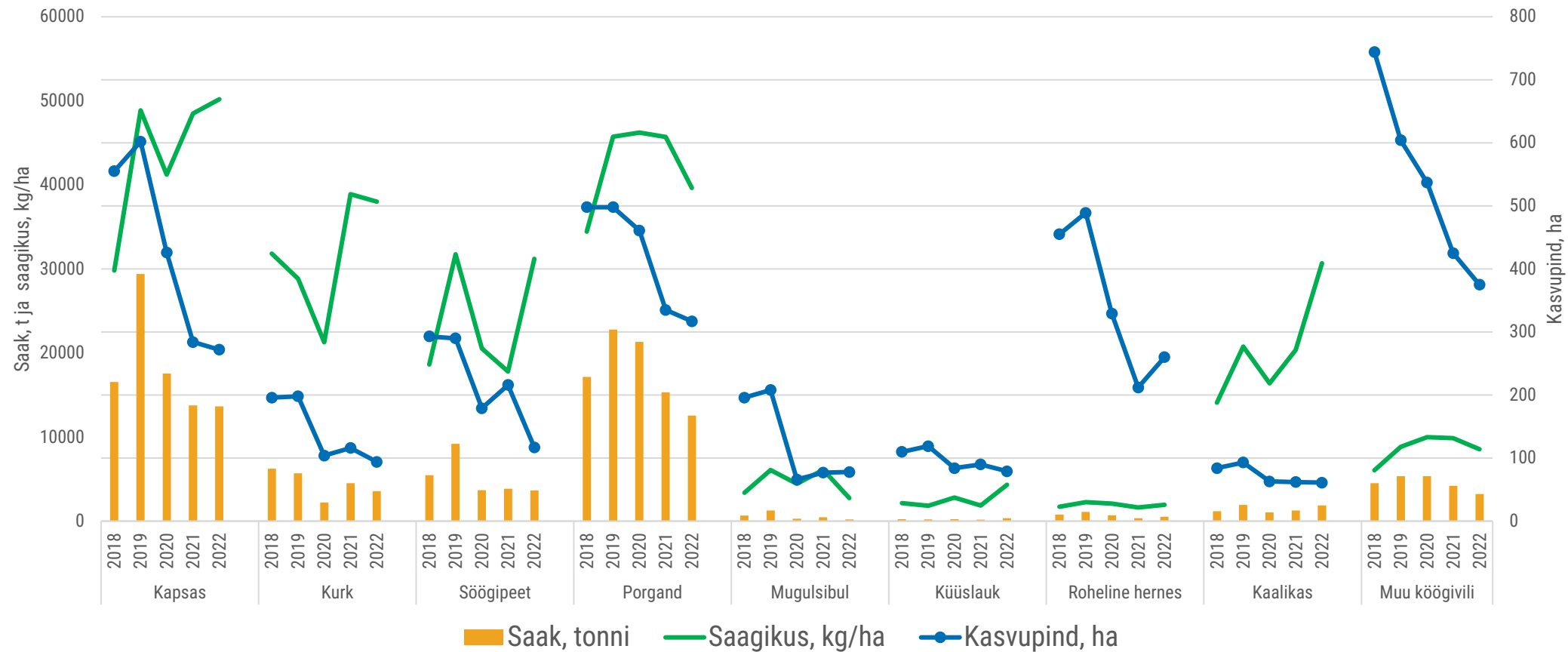
- Eesti aiandustootmine suudab lisandväärtust toota ka ilma toetusteta, hoolimata kõrgest ha tootlikkusest jääb tööjõu tootlikkus FADN keskmisest madalamaks
- Toodangu väärtus ja kulud on kõrged ha kohta, tööjõu vajadus suurem, automatiseerimine koristusel piiratud

Avamaaköögilija kasvupind ja kogusaak 2014-2022

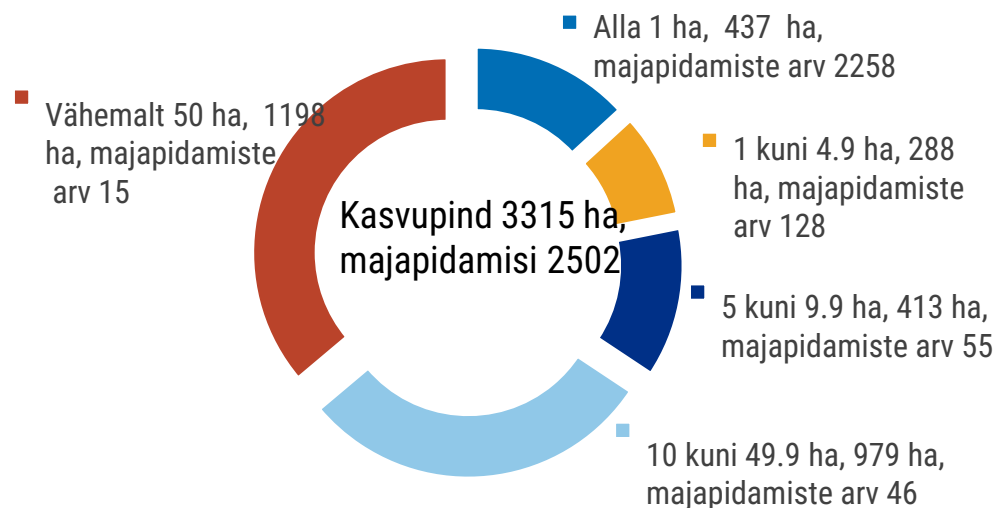
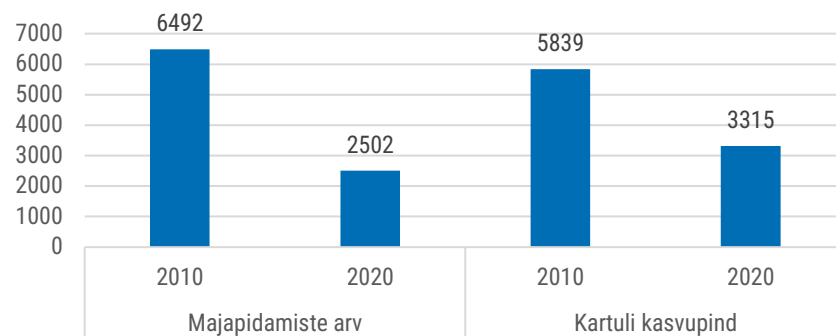
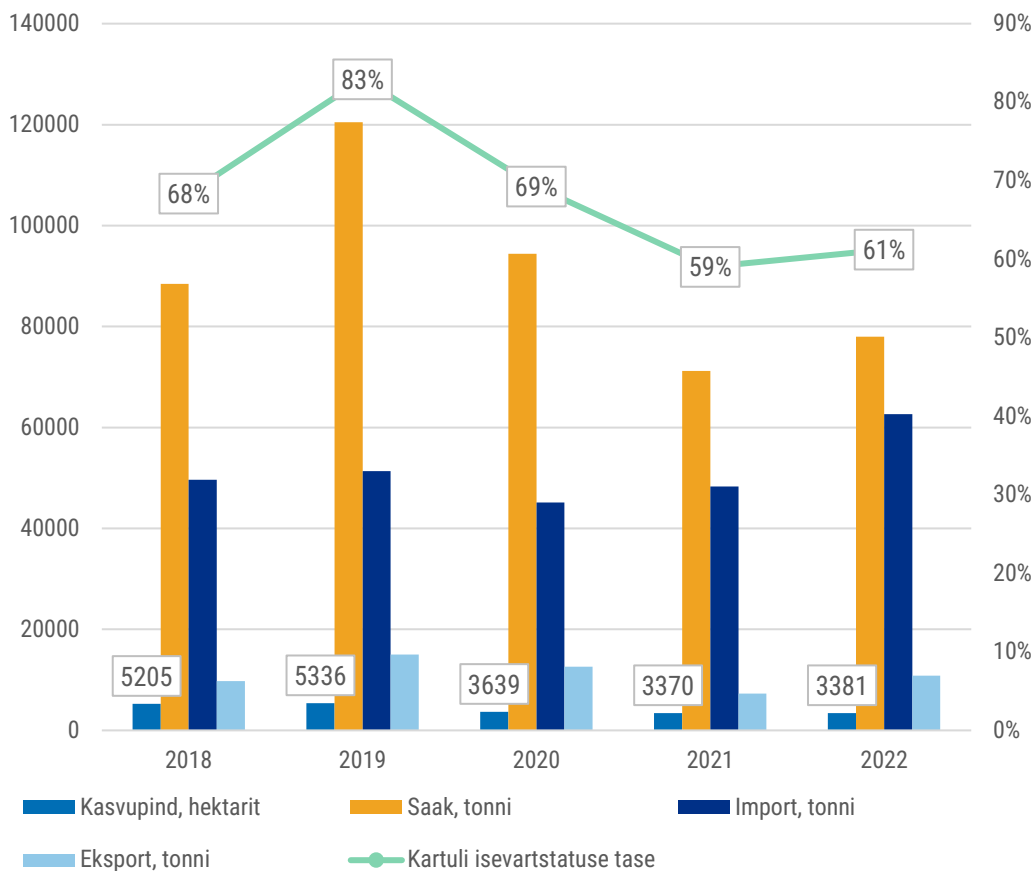
Allikas: SA, PTA, * 2022 andmed esialgsed

Avamaaköögiviljade kasvupind, saak ja saagikus 2018-2022

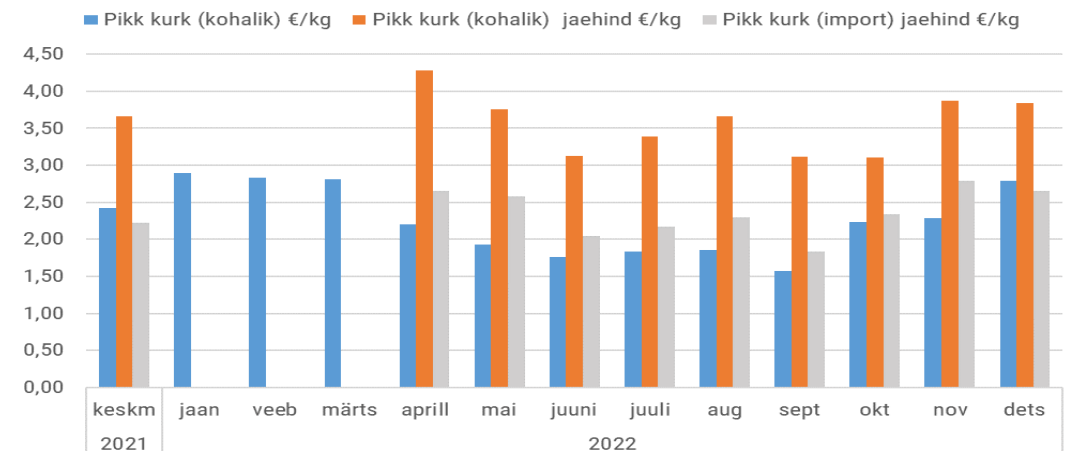
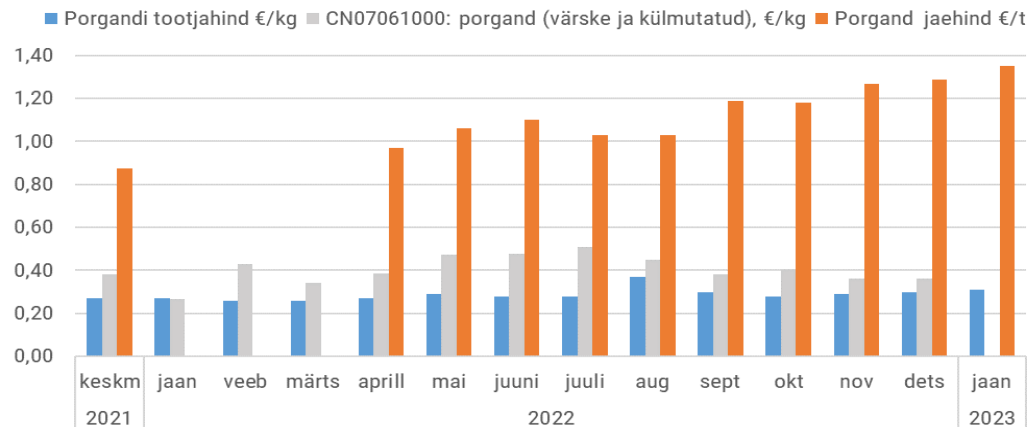
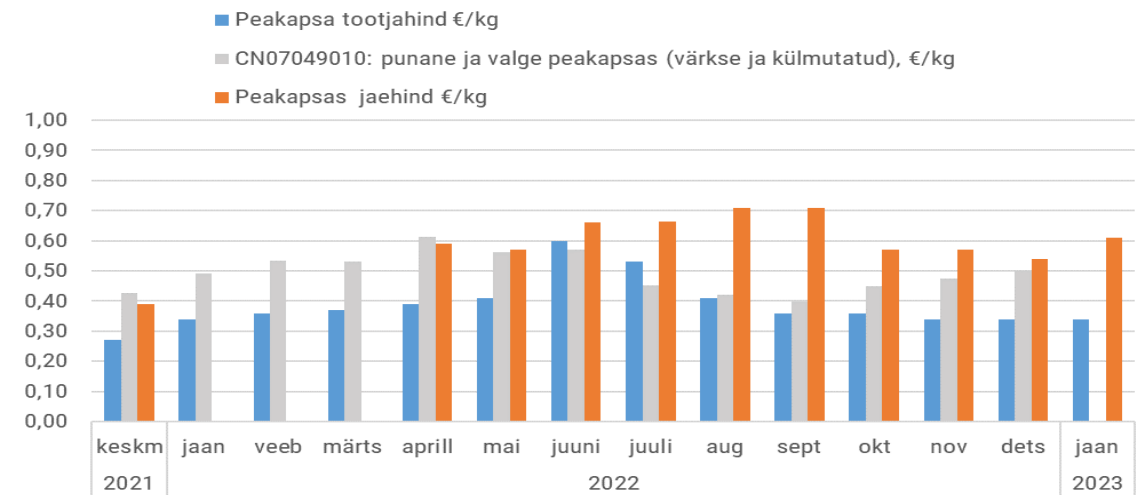
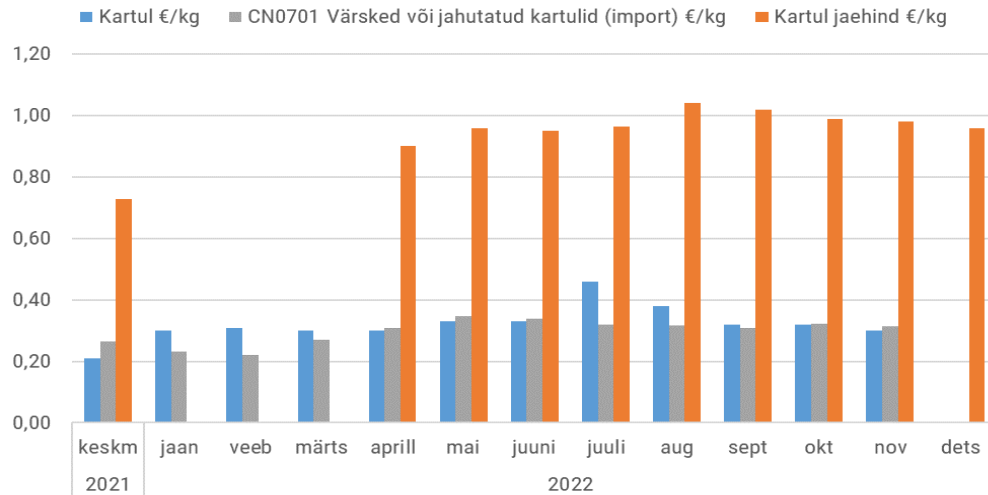

Allikas: Statistikaamet

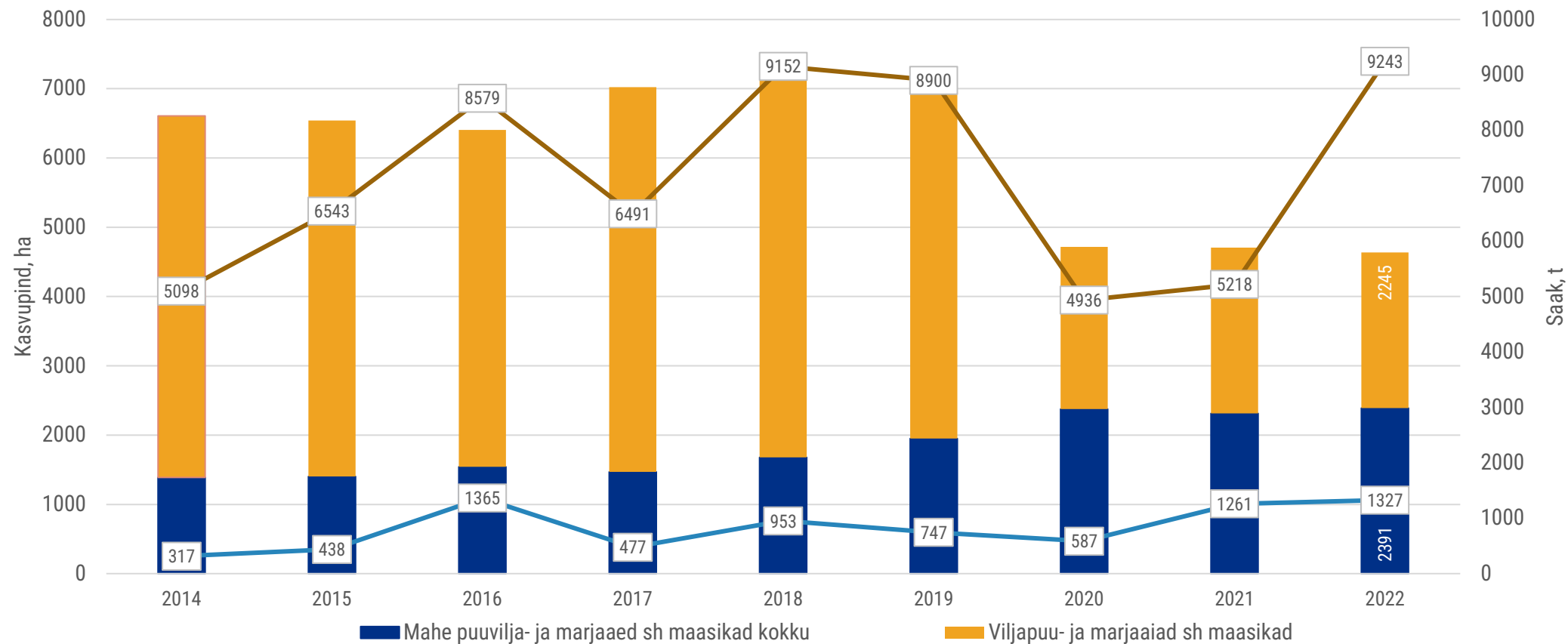
Kartuli kasvupind, saak ja saagikus 2018-2022

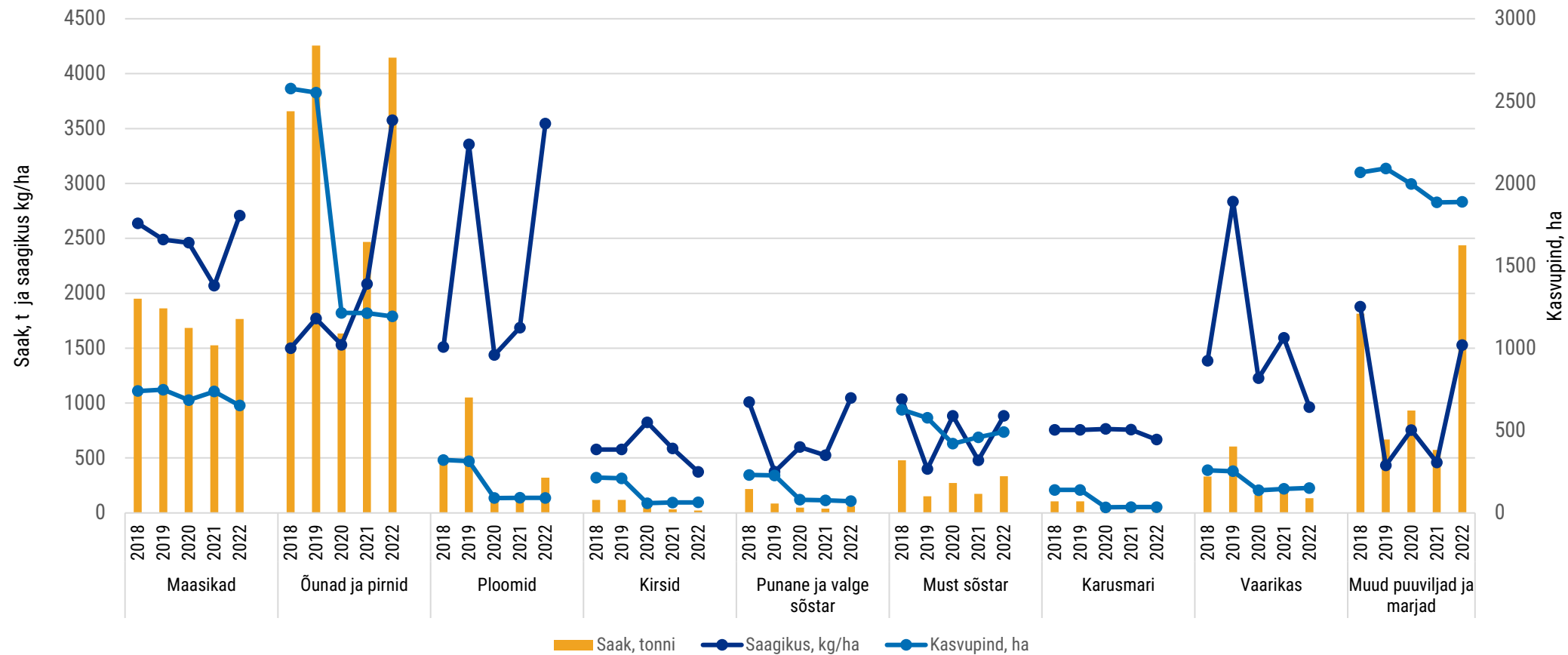
Kartuli, peakapsa, porgandi, peedi ja pika kurgi hind võrdluses impordi- ja jaehinnaga

Puuvilja- ja marjaaedade pind ja saak 2014-2022

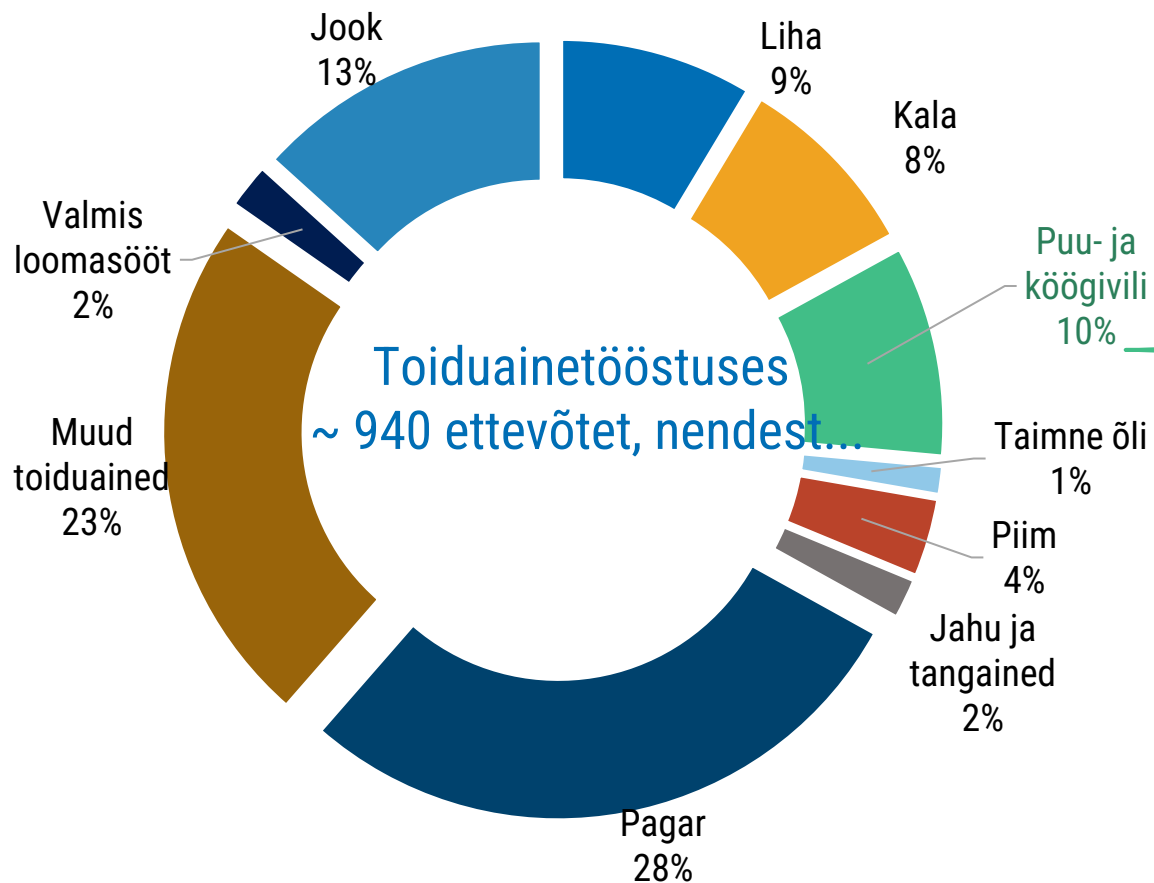

Puuvilja- ja marjaaedade pind, saak ja saagikus 2018-2022

Allikas: Statistikaamet

Toiduainetööstus sh puu- ja köögivilja töötlemine

Toiduainetööstuses
~ 940 ettevõtet, nendest...

~90 ettevõtet

sh ~85% mikroettevõttes

Osakaal toiduainetööstuses:

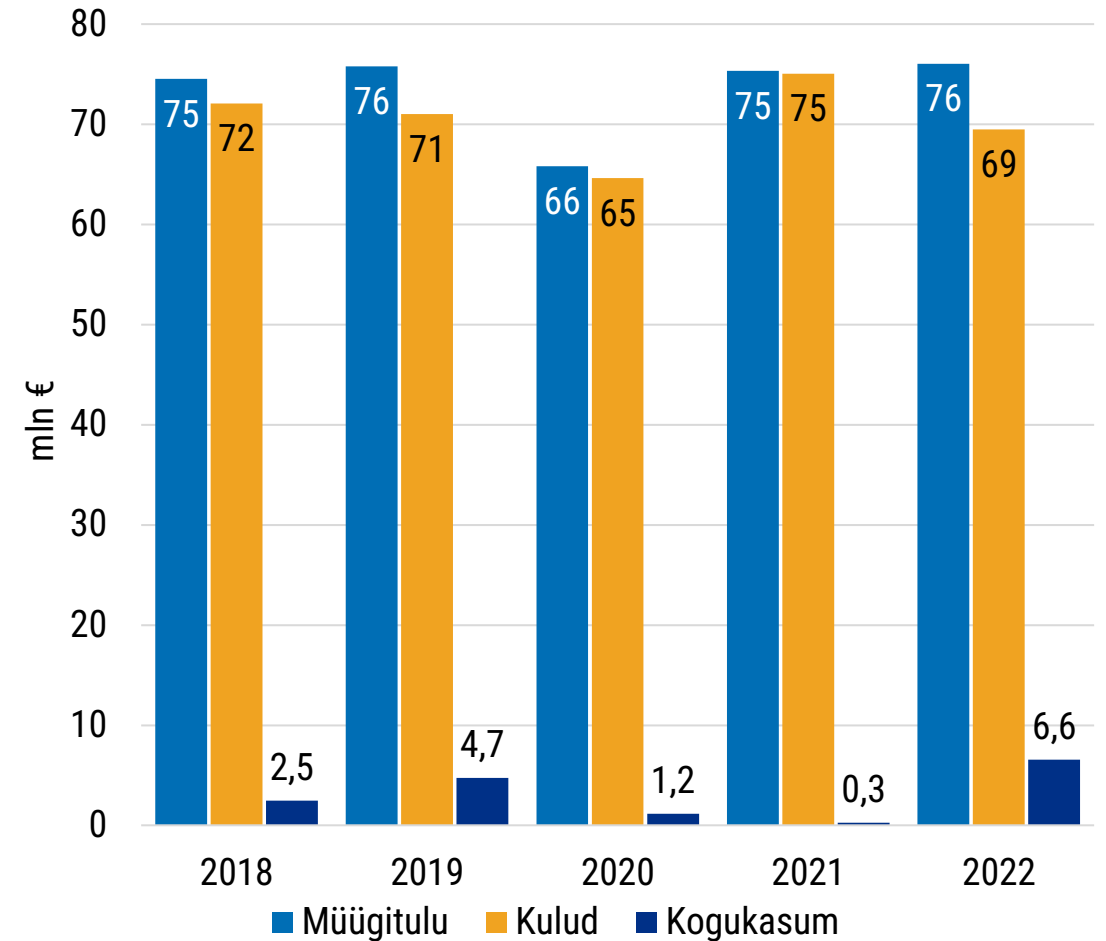
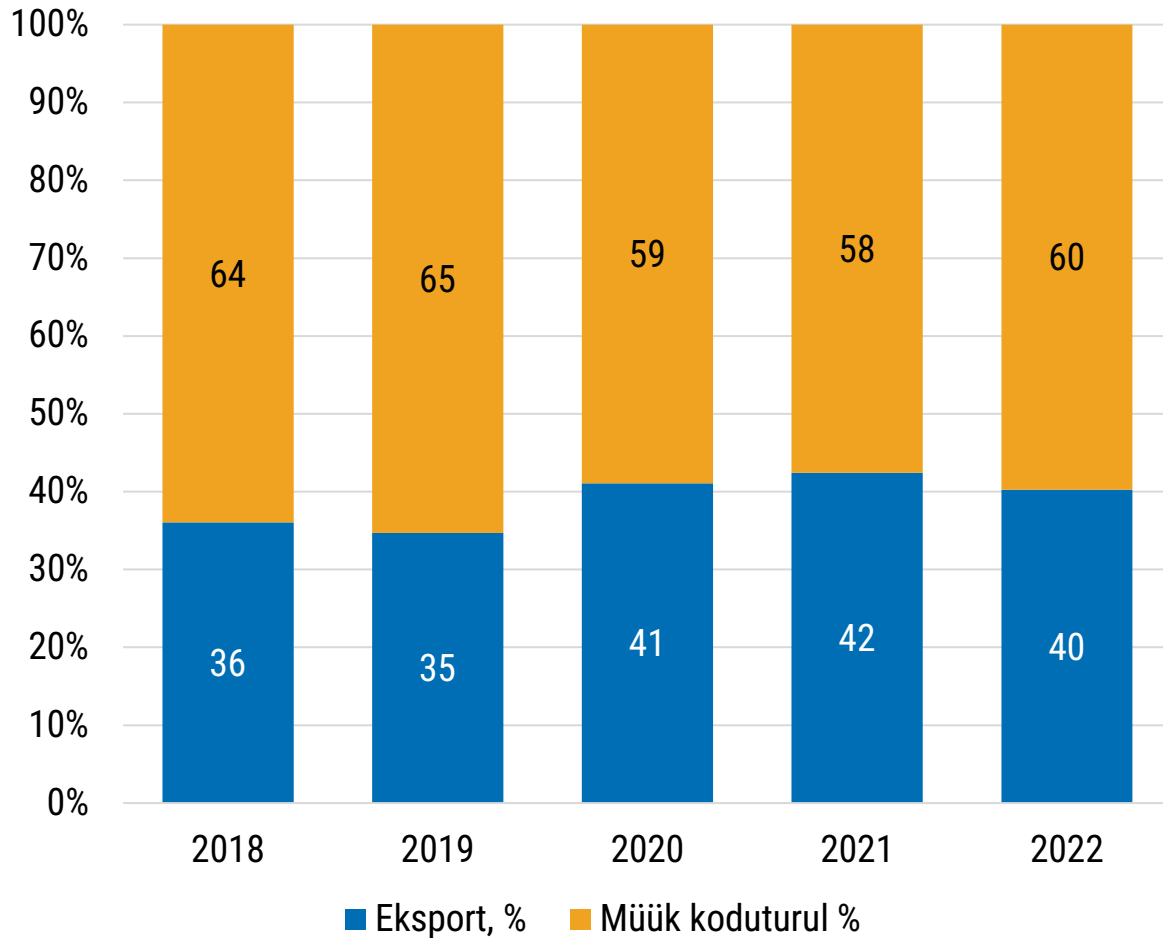
~ 5% hõivatutest

~ 5% müügitulust

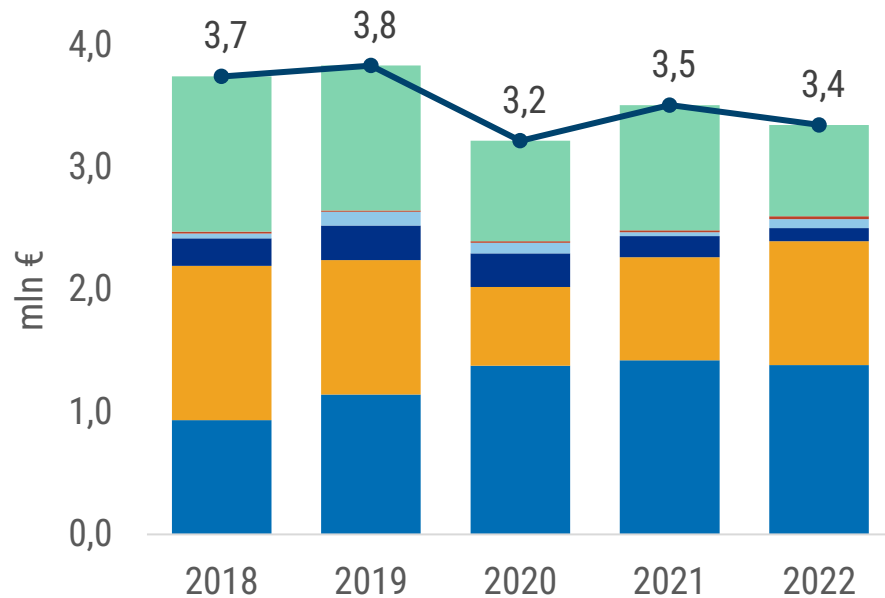
sh ~ 3% ekspordist

~ 5% lisandväärtusest

Puu- ja köögivilja töötlemine

Värske köögivilja eksport 2018-2022

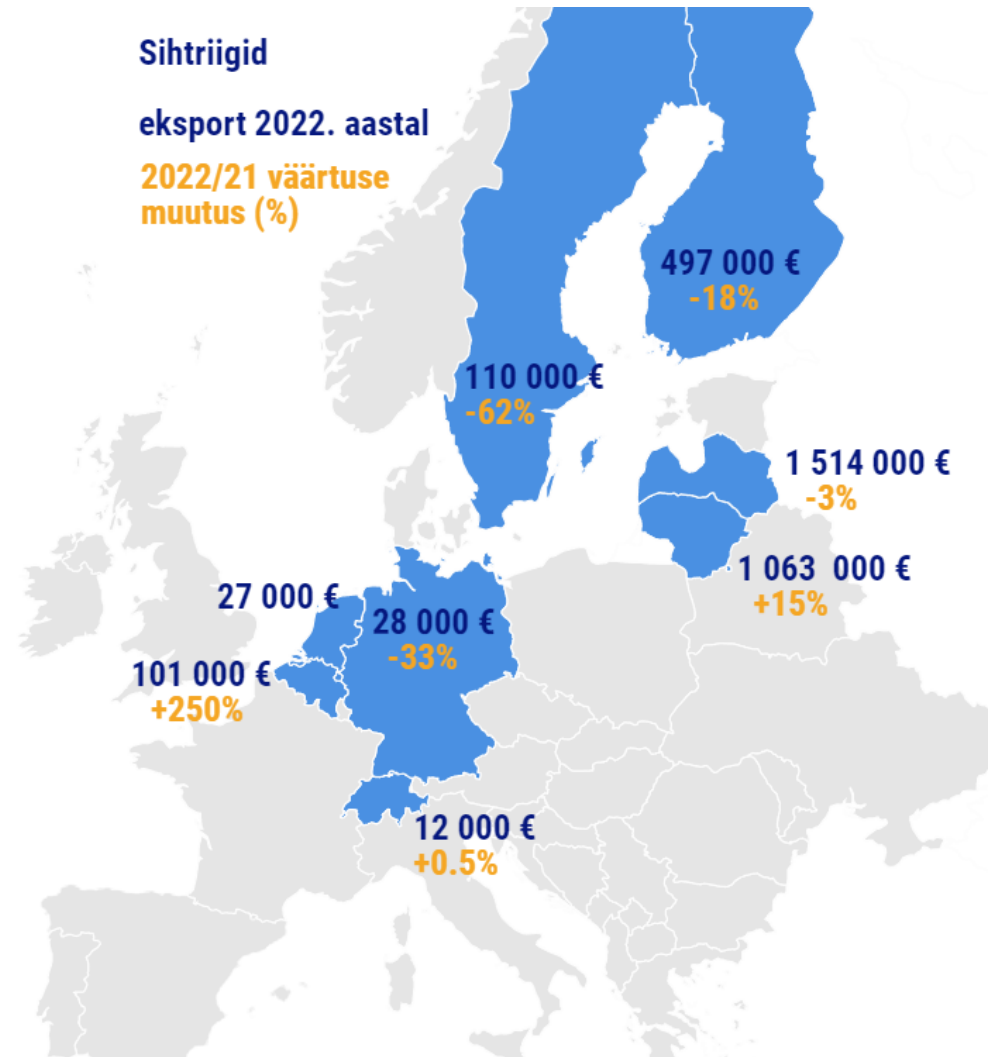

- Muu köögivili
- Kapsas
- Porgand, naeris, söögipeet
- Sibulad, šalotid, küüslaugud, porrulaugud jm laugud
- Kurgid ja kornišonid
- Aedsalat (*Lactuca sativa*) ja sigur (*Cichorium spp.*)
- Kokku

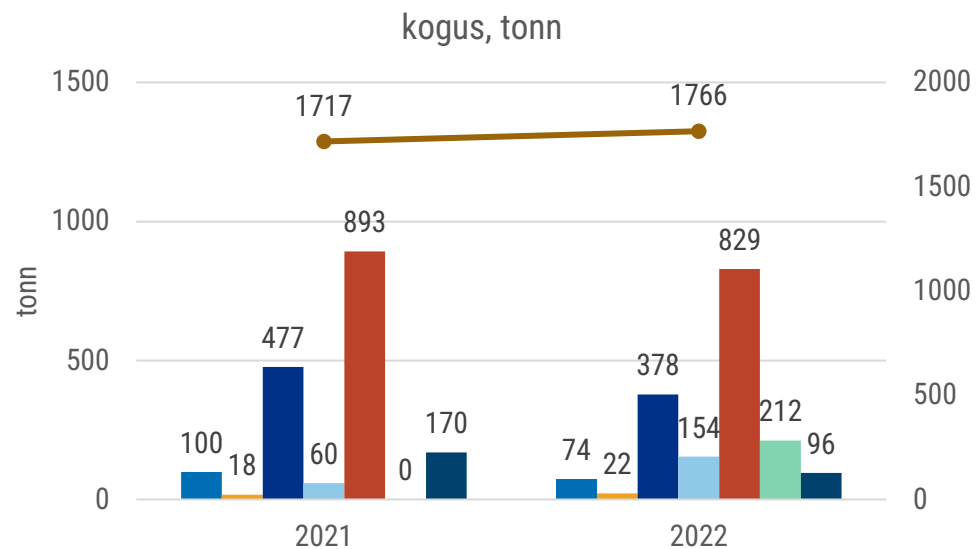
Sihtriigid

eksport 2022. aastal

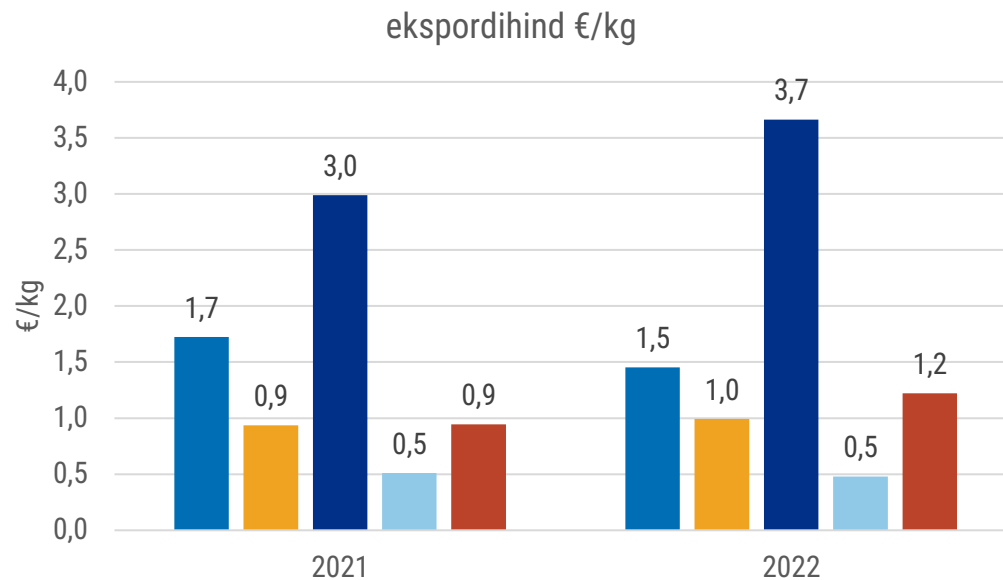
2022/21 väärtuse muutus (%)

Köögivilja eksport koguse ja hinna võrdlus

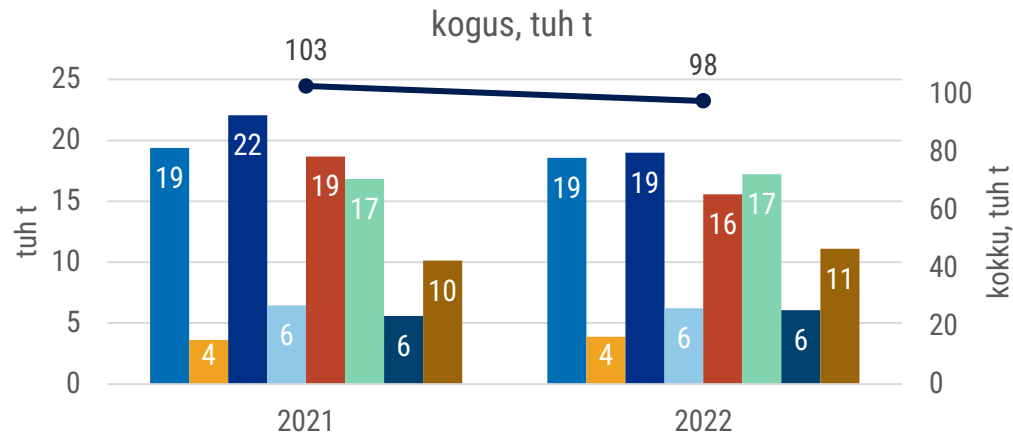

- Sibulad, šalotid, küüslaugud, porrulaugud
- Kapsas, lillkapsas, nuikapsas, lehtkapsas ja muu söödav kapsas
- Aedsalat (Lactuca sativa) ja sigur (Cichorium spp.)
- Porgand, naeris, söögipeet, aed-piimjuur, juurseller, redis
- Kurgid ja kornišonid
- Kaunviljad
- Muud köögiviljad
- Kokku (parem telg)

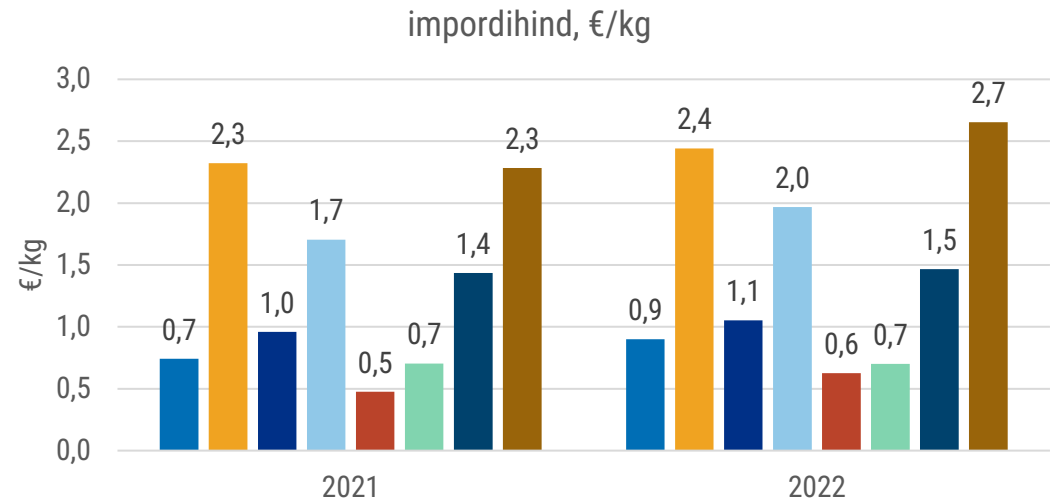

- Sibulad, šalotid, küüslaugud, porrulaugud
- Kapsas, lillkapsas, nuikapsas, lehtkapsas ja muu söödav kapsas
- Aedsalat (Lactuca sativa) ja sigur (Cichorium spp.)
- Porgand, naeris, söögipeet, aed-piimjuur, juurseller, redis
- Kurgid ja kornišonid

Puuviljade ja marjade import koguse ja hinna võrdlus

- Banaanid
- Datlid, viigimarjad, ananassid, avokaadod, mangod
- Tsitrusviljad
- Viinamarjad
- Melonid (k.a arbuusid) ja papaiad
- Õunad, pirnid ja küdooniad
- Aprikoosid, kirsid, virsikud (k.a nektariinid), ploomid ja laukaploomid
- Muud värsked marjad ja puuviljad
- Kokku (parem telg)

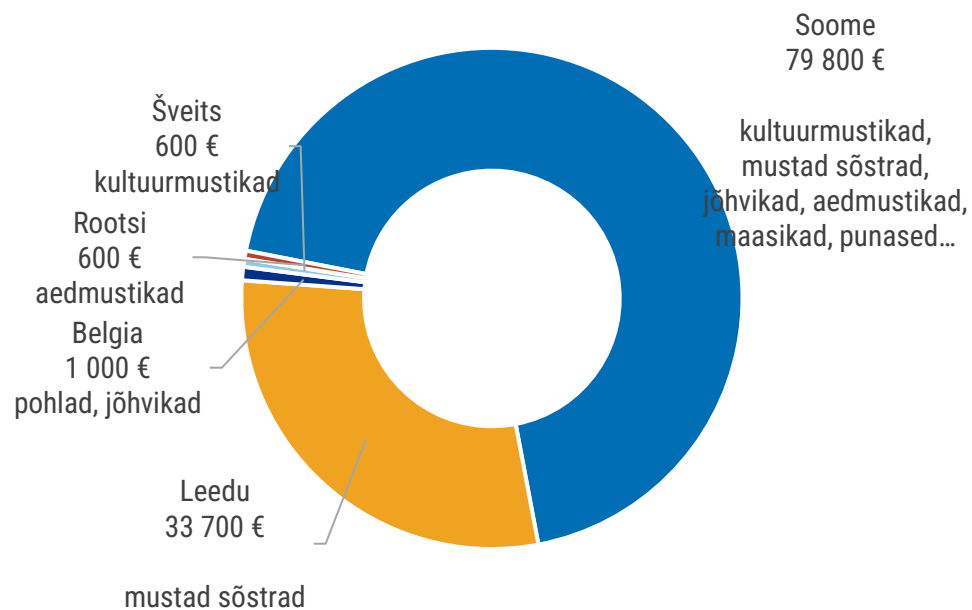

- Banaanid
- Datlid, viigimarjad, ananassid, avokaadod, mangod
- Tsitrusviljad
- Viinamarjad
- Melonid (k.a arbuusid) ja papaiad
- Õunad, pirnid ja küdooniad
- Aprikoosid, kirsid, virsikud (k.a nektariinid), ploomid ja laukaploomid
- Muud värsked marjad ja puuviljad

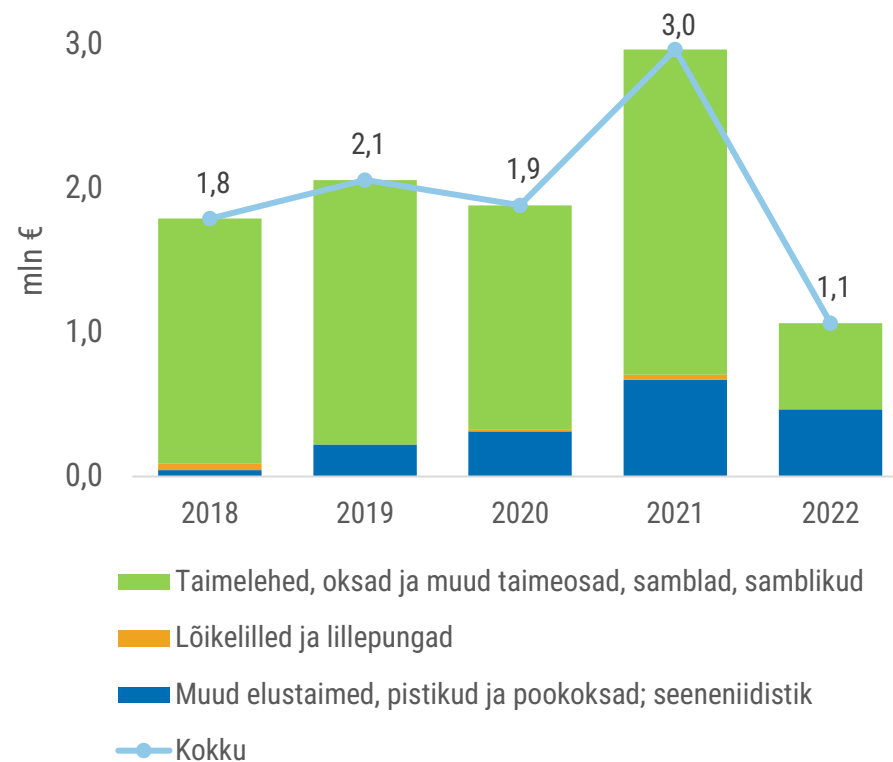
Värskete marjade ja taimede eksport

Värskete marjade sihtriigid 2022. aastal

Eesti päritolu marjade eksport kokku ~116 000 €

Eluspuude, taimede, taimesibulate, lõikelilledede eksport, mln €

Strateegiakava 2023-2027

Tõhustada arukat, vastupidavat ja mitmekesist põllumajandus-sektorit, mis tagab toiduga kindlustatuse

Edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning panustada liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkidesse

Parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda

Horisontaalne eesmärk – sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine

TAGADA ÕIGLANE
SISSETULEK

SUURENDADA
KONKURENTSIVÕIMET

TASAKAALUSTADA
SUUTLIKKUS
TOIDUAINETE
TARNEAHELAS

KLIIMAMUUTUSTE
VASTASED
MEETMED

KESKKONNAKAITSE

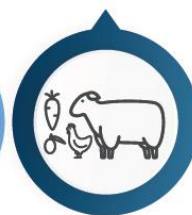
SÄILITADA
MAASTIKUD JA
BIOLOOGILINE
MITMEKESISUS

TOETADA
PÕLVKONDADE
VAHETUST

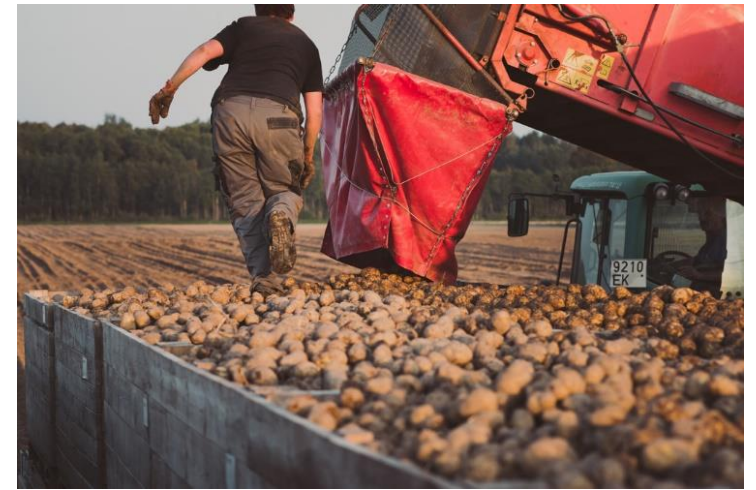
ELUJÕULISED
MAAPIIRKONNAD

KAITSTA TOIDU JA
TERVISE KVALITEETI

Sissetulekutoetused:

- Põhississetulekutoetus
- Ümberjaotatav toetus
- Noore põllumajandustootja toetus
- Seotud toetused (3 looma- ja 3 pindalapõhist), sh
 - ✓ Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus
 - ✓ Seemnekartuli kasvatamise seotud toetus
- Ökokavad (5 ökokava), sh
 - ✓ Keskkonnasõbralik majandamine
 - ✓ Mahepõllumajandus
- Põllumajanduskeskkonna toetused (5 toetust), sh
 - ✓ Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus

Investeeringutoetus põllumajandusettevõtjate tulemuslikkuse parandamiseks

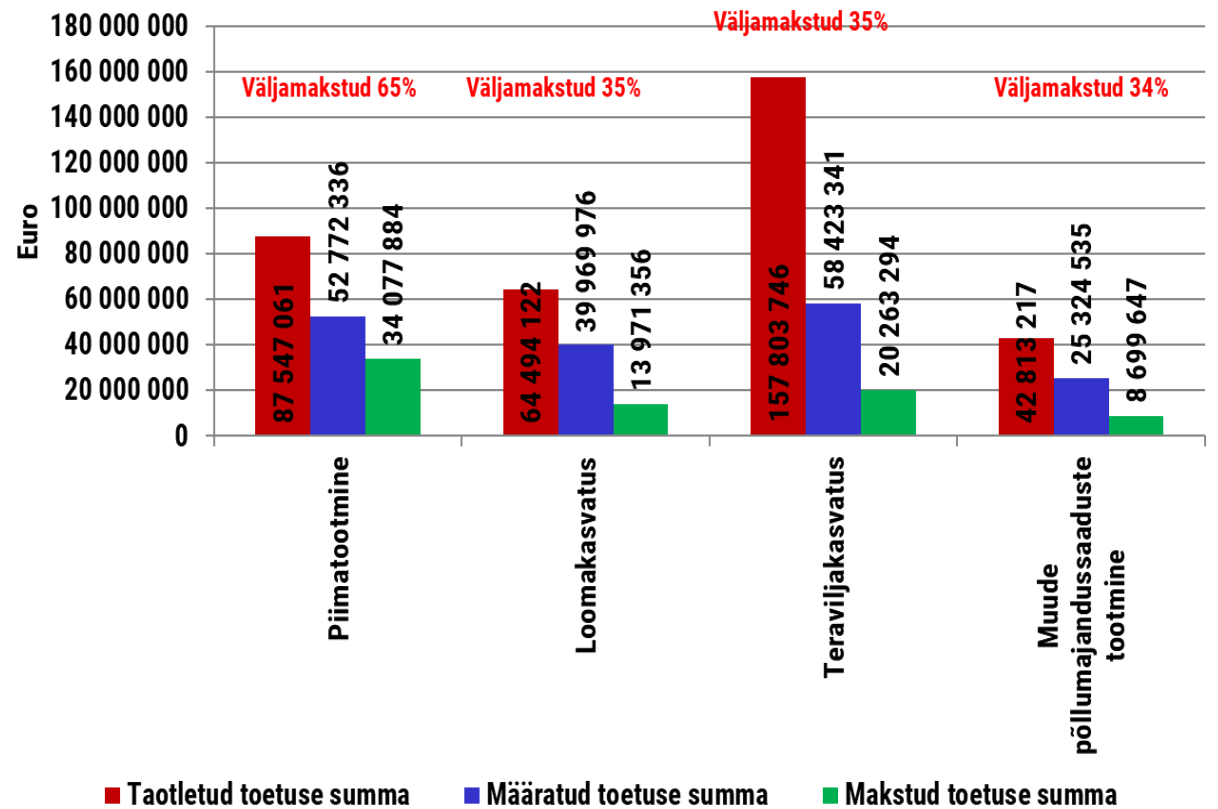
Eelarve kokku **183 031 747€**

Toetust kokku määratud
summas **153 971 617 €**

Määratud toetusest on välja
makstud kokku **114 969 115 €**

Viimane taotlusvoor

22. märts – 5. aprill 2023.a

Koostööle suunatud sekkumised 2023-2027

- Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse
- Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (finantsinstrument)
- Lühikeste tarneaahelate ja kohaliku turu arendamine
- Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine
- Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine

Kuidas riik veel aitab

- Erakorraline toetus
- EL koolikava ja mahetoidu pakkumine koolides
- Teadus-ja arendus tegevus

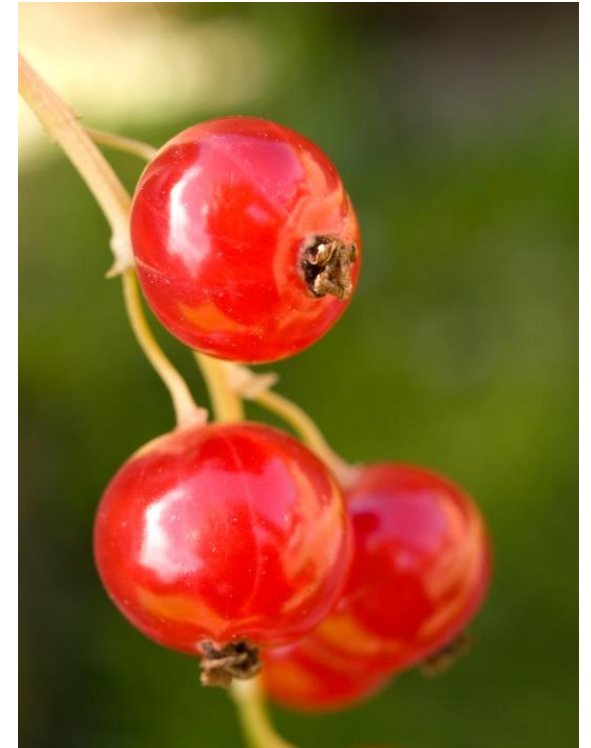

METK-oranz-tomat Siive

METK-oranž
tomat Pille

- Aiandus on oluline!
- Turule suunatus
- Võrdlus naaberriikidega
- Sektoris toimub kontsentreerumine
- Riik on toetanud ja jätkab aiandussektori toetamist

Aiandussektor

Ise- varustus

Keskkonnasõbralik ja mahetootmine

Parem mullaproovide ja leheanalüüsi teenus

Orgaanilise kasvusubstraadi ja väetise kasutamine

Väetamissoovitused

Paremad säilitustingimused

Kohalike ja hooajaliste saaduste soodustamine hangetes

Eestimaiste toodete eeliste kommunikatsioon

Taluturu- ja kogukonnaaianduse arendamine

Käibemaksuerisus aiandustoodetele

Energia- ja tööjõusääst

Uuenduslikud energiasäästu ja –kasutamise lahendused

Koostöö elektri- ja soojatootjatega

Investeeringud tilkkastimise ja koristustehnoloogiasse

Vertikaalaiandus ja akvapoonika

Energiaaktsiiside soodustused

Taimekaitse

Suurem TKV jääkide seire ja parem kommunikatsioon

Lihtsam, paindlikum ja operatiivsem TKV registreerimine

Suurem taimekahjurite ja –haiguste seire koostöös teiste riikidega

Suurem teadlikkus sortide haiguskindlusest ja kahjuritest

Sordivõrdluskatsed

Alternatiivsed kahjurite ja haiguste tõrjevõimalused

Ettevõtete koostöö

Tööstussümbioosid ja klastrid
Suurem koostöö toidutööstuse ettevõtetega tootmismahu ja kvaliteedi kavandamisel

Rahvusvaheline tootearenduse ja kasvatustehnoloogia alane koostöö

MAAELUMINISTEERIUM

